

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Јован Стерија Поповић

ЛАЖА И ПАРАЛАЖА

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање или брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригинално издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

Јован Стерија Поповић

ЛАЖА И ПАРАЛАЖА

Садржај

ДЈЕЈСТВО ПРВО	3
ДЈЕЈСТВО ВТОРО	30

ЛАЖА И ПАРАЛАЖА (ВЕСЕЛО ПОЗОРИЈЕ)

ДЈЕЈСТВУЈУЋА ЛИЦА:

МАРКО ВУЈИЋ, богати трговац

ЈЕЛИЦА, његова кћи

БАТИЋ

АЛЕКСА

МИТА

МАРИЈА

ДЈЕЈСТВО ПРВО

1.

(Улица.)

АЛЕКСА, *мало затим* МИТА

А

ЛЕКСА (*држи једно писмо у руци*): Добро, добро! Нека иде, како јој је

воља, напред или натрашке, није ми стало. Ја сам једанпут чуо да девојка није човек, и то ми је доста. Знам да је ово произишло од каквог филозофа, јер су они и са женама имали парнице. Али шта се ја за то бринем? Сљедство је овог изреченија да се не морамо баш тако строго држати совести. Моја Марија, ти си се дала у талијанске песме: „Ах љубови паклена, — слатка туго срца мога.“ Боље да си певала ону стару песму: „Друге моје, не будите луде!“ Тако ја мислим. А совет мога пријатеља?... Е, њему је место овде. (*Савије писмо и мешне га у џеп.*) Али сад куд ћу? Оће скоро да ме изда занат.

МИТА (*ступи лагано и удари га по рамену*): Алекса!

АЛЕКСА: Охо, Мита! Какав тебе ветар овамо дотера?

МИТА: Зар ти не знаш да је пријатељство два тјела и једна душа.

АЛЕКСА: Право! И ти ниси сиромашто се голи речи тиче.

МИТА: Кад би ми могле што помоћи! Јер чуј, Алекса, моју невољу: нисам ти од два дана окусио!

АЛЕКСА: Лепо! Бар можеш и ти какву моду завести, и то Најјевтинију моду.

МИТА: Ја нисам моде љубитељ.

АЛЕКСА: Шта? Цео свет трчи за модом: девојке, жене, момци, богати, сиромаси, сами филозофи; и ти један оћеш да будеш осим света! То је срамота!

МИТА: Мани се срамоте гди крче црева.

АЛЕКСА: Па и то може бити по моди. По моди људи кијају, по моди носе штап, држе нож и виљушку; по моди жене намештају уста, особито ако не уму по моди да говоре. Очи, коса, аљине ход, стајање, седење, нокти, све је то по моди, само што нико по моди не умире. Но гле, ја забрбљао, а не питам те како си досад животарио.

МИТА: Како? По нашем обичају: ако се ко жени, ја проводација; ако је даћа, ја држим слово почившем; ако је слава, ја веселим госте. Али ми је све то мало помогло. Ко се оженио, тај ме после псује и проклиње; гди сам био на даћи, ту ме попреко гледе, јер се боје да и њима не ломим погачу; те од свега ништа. Највише је било ако сам покоји батак или покоји колач у џеп спустио.

АЛЕКСА: Па и то је добро.

МИТА: Добро као наопако, кад морам другда по три дана да гладујем. Но у тебе видим лепе аљине; ти си морао боље среће бити.

АЛЕКСА: О, ја сам ти сила праметнуо преко главе.

МИТА: Да чујем.

АЛЕКСА: Прво сам ти био адвокат.

МИТА: Кад си ти учио права?

АЛЕКСА: Видиш да си прост. Треба знати шта је криво, па се за правду не брини. Онај је био код судије и тужи се како га је предусрео; ја му кажем да му је *криво* учинио; други показује пресуду, ја кажем да је ствар *криво* пресуђена; онај приповеда како му нису дозволили писмено бранити се, ја примјечавам да му је *криво* учињено. Људи кад чују моје толико „криво помисле наравно: „овај зна и шта је право“, пак навале да им пишем прошенија.

МИТА: Шта си ту могао знати.

АЛЕКСА: Алат чини занат. Ја сам попримао речи: „надлежно, подобателно, касателно, у сљедству тога, поводом тим,“ и многе овакове које страшно звече, а ништа не значе речи, те сам њима пунио артију, као и многи други. Али кад од једнога изварам сто форинти, видим шта ми се пише, пак — испод жита. Затим се дам на докторију.

МИТА: Но, ту знам да си све покојне излечио.

АЛЕКСА: Ништа зато; ја сам и курталисао болести, а то су они желили. Најпре постанем хомеопат; то је лако: у једној оки воде размутим пђ драма нишадора. На, сад пиј, притом чувај се сваког јела; пости, пости, докле болесник од глади не отегне папке. Затим ударим у водолечишште: увијем га у ћебе, докле зној скроз не протече,

па онда пуф с њиме у воду; притом мора болесник најмање педесет чаша воде на дан да спусти.

МИТА: Ао, куку! Толико чаша вина могло би и поднети, али воде...

АЛЕКСА: Кад ме и одатле протерају, постанем учитељ *славенске граматике*.

МИТА: Ето ти га сад опет. Та ти из ње не знаш нигди ништа.

АЛЕКСА: Алат чини занат; слушај само: „нишчетен вразумљај тисјашчегубоју, хорутвоносјашчеју вешчественостију“... разумеш ли ме?

МИТА: Море, море, ти ћеш јошт и списатељ постати!

АЛЕКСА: Кад књиге пишу ђаци, који у школу иду, зашто не би и ја, који сам давно школу оставио?

МИТА: Али славенски треба и мене да научиш.

АЛЕКСА: То је лако; само употребљавај често „понеже“, „дондеже и по неколико баталиона „ахова“ и „ихова“ парадирати пусти, пак те неће ни најбољи Славјанин разумети.

МИТА: Да се манемо тога разговора. — Ја мислим, Алекса, да си ти јошт мој пријатељ.

АЛЕКСА: Зар би ти сумњати мого?

МИТА: Пријатељство се у нужди показује. Чуј, Алекса, моју невољу: од јутрос како ми је трбу почео музику прави

ти, па једнако траје; а ти знаш да ја на музику горе мрзим него на чуму. Не би л ми мого који грошић дати, да купим потајно леба и да га мало умирим?

АЛЕКСА: Богами, не могу, Мито.

МИТА: Ето ти ми пријатеља! А зашто?

АЛЕКСА: Из најпростијег узрока. Немам!

МИТА: Шта? И ти си ми доктор, адвокат и учитељ био? Збогом! Такав пријатељ мени не треба.

АЛЕКСА: О, о, о, немој тако жустро!

МИТА: Музику нећу да трпим, знаш ли?

АЛЕКСА: Па чекај, ваљда се може помоћи. Ево ти који тантуз.

МИТА: Проклети твоји тантузи, и ту си ми изварао форинту!

АЛЕКСА: Ал' су нам доста и помогли.

МИТА: Видим да морам скапати од глади.

АЛЕКСА: Знаш шта је, Мито, нисам ни ја баш тако сит, а новаца немам; ајде у ону кућу што је мало угледнија од други. Та шат се наранимо нашим лагањем.

МИТА: А како ћемо ући кад смо непознати?

АЛЕКСА: Опет си заборавио: алат чини занат. Ја ћу бити барон Голић; ти си мој бединтер. Какав је газда, онако ћемо се и владати. Ако буде девојка у кући, знаш како треба. Ајде, стави се у позитуру, пак да им јавиш визиту од барона Голића.

МИТА: Али зашто баш *Голић*?

АЛЕКСА: Име не чини ништа, него титула. Одлази!

МИТА: Бре, ја идем у кујну најпре, ако могу што од слушкиње изварати. (*Пође.*)

АЛЕКСА: Само пази на „абије“

МИТА: Гди су?

АЛЕКСА: Шта, гди су?

МИТА: Те гурабије.

АЛЕКСА: Еј, простаче, ти ћеш мени сав посао покварити. „Абије,“ кажем, „понеже“ и друге славенске речи, којима ћемо осведочити мој карактер.

МИТА: Ах, ја би волио сад гурабије него све карактере на свету! (*Одлазе.*)

2.

(Соба код Марка.)

МАРКО *седи на столици а ЈЕЛИЦА близу прозора плете и књигу чита.*

ЈЕЛИЦА: Göttlich, ax! Sehr göttlich!

МАРКО: Хм! Што су ти садање девојке — два посла раде!

ЈЕЛИЦА: Ах, татице, шкода, шкода што не знате немецки!

МАРКО: Моја ћерко, зато сам те и послао у Беч да ти научиш, кад ја нисам мого.

ЈЕЛИЦА: Ах, како је лепо, ја вам не могу доста исказати, верујте, не могу: како је била једна принцеса, ах сирота, како је за својим љубезним швермовала!

МАРКО: А шта је то швермовала?

ЈЕЛИЦА: Ах, швермовати је то што у Бечу кажу швермерај. Колико сам пута ја швермовала, не могу вам исказати, љубезни татице.

МАРКО: Али шта је то швермовати?

ЈЕЛИЦА: Та кажем вам, то је швермерај. Тако је Амалија швермовала за Мором, кад сам Шилера читала; о, тај вам пише! Кад би само њега читали, слатки татице, коса би вам расла: како је Карл Мор Амалију убио — то је било срце! Пак је баш својим дегном убио. Тако и ова сирота принцеса страдала је и швермовала, а није ни знала да је принцеса.

МАРКО: Кажи ти мени зашто читаш те књиге?

ЈЕЛИЦА: О, татице, како не би кад по Бечу прве фрајле и највеће даме читају. Само узмите на ум кад се која разговара, одма ћете приметити чита ли или не; јер она која чита говори хохтајч.

МАРКО: Зато ти српски тако говориш.

ЈЕЛИЦА: О, молим вас, татице, у Бечу се ретко чује српски; све немецки и француски. То су вам језици! Кад говорите, мислите мед им тече из усти. Ја једнако жалим што ме нисте дали да и француски учим.

МАРКО: А с ким би овде говорила?

ЈЕЛИЦА: О, молим вас, татице, имала би ја доста хасне од тога. Какви романа они имаду! Ево и ова је с француског иберсецована, па да се сакрију сви немецки романи пред њом... Пак какве би јошт несрећне принцесе и хелдове нашла, како су се заљубили, како су страдали, како су се убијали, — ах, и шта не би читала, кад би знала француски!

МАРКО: Шта би се помогла тиме?

ЈЕЛИЦА: О, татице, много; јер говорити по моди, унтерхалтовати се с највећом господом, штеловати се и знати шта је бон-тон, то се све из романа учи.

МАРКО: Тако? А има ли у тим твојим руманма како се готови ручак, како треба бити добра газдарица и ред у кући држати?

ЈЕЛИЦА: А, то је сасвим гемајн, то само просте жене раде.

МАРКО: Хм! А госпође?

ЈЕЛИЦА: У Бечу прве даме и отмјене фрајле не знају шта је посао, него спавају до девет сати; у полак десет донесе им штумадла фруштук; затим устану и даду се обући у неглиже. — О, татице, тај неглиже да видите! Тек у полак дванаест обуку се парадно, пак или с књигом седе код пенџера, гледајући како пролазе млади официри на коњма и пешице, или праве до два сата визите.

МАРКО: Зар не ручају?

ЈЕЛИЦА: Ручају, али nobl, у три саата, пак до пет. Потом устану с ручка, аусфарују, у полак осам иду у театар, после тога вечерају, или, ако је бал, иду на бал.

МАРКО: Ако то није лудо, онда не знам шта је.

ЈЕЛИЦА: Ју, татице, немојте тако говорити, јер ће вам се у Бечу смејати сви као највећем простаку. Како би то могло бити лудо што прве даме у Бечу раде? Камо среће да се и ми тако уредимо!

МАРКО: А зар би ти хтела тако живити?

ЈЕЛИЦА: Ја не знам која не би хтела. Ах, татице, по моди живити, nobl живити, то вам је Genuss.

МАРКО: Моја ћерко, ја видим да је теби Беч сасвим обрнуо мозак. Друго су прве госпође у Бечу, а друго си ти; зато баци те беспослице, па гледај те буди добра газдарица, и онога што те је испросио љуби као верна супруга. ЈЕЛИЦА: Ах, татице, ви јошт не знате шта је љубов. Друго је просто и паорски љубити, а друго је љубити бечки и по књишки. Оно је љубов, љубезни татице, кад се који краљ у какву принцесу заљуби!

МАРКО: Јес чула ти, гиздушо, немој ти мени мозак завртати с тим твојим принцезама. Нисам ни ја никакав принц ни краљ, пак сам, фала богу, лепо с твојом матером живио. Зато баци те лакрдије, па гледај преслицу, ако мислиш да будеш честита и срећна.

3.

БАТИЋ, ПРЕЂАШЊИ

МАРКО; Баш како ваља! Јес чуо, Батићу, ја сам теби Јелицу обећао, и она је твоја. Али ако желиш да добро живите, не дај јој нипошто да ове врашке књиге чита.

БАТИЋ: Ја ћу гледати да се слажем с њоме.

МАРКО: Свуда, свуда, само не овде. Слушај моју реч. Јер да су ми какве књиге, него како треба љубити. Гледајдер им посла! И зато да морамо очи кварити!

ЈЕЛИЦА: Ах, татице, ви не разумете...

МАРКО: Доста!... Гледај ти ње, јошт би изрекла да ја стар не разумем, него она, јучерашње дете! Синко, ја сам ти дао савета; ако се по њему не узвладаш, сам ћеш бити крив. А ти, гиздушо, чувај твога мужа, и баци те врашке твоје румане, зашто од њи не можеш се најести, а то је најнужније, знаш ли? Јер трбу не зна за шалу, макар да си усред Беча и прва помодарка. Он оће своје, те оће. Је л тако, Батићу?

БАТИЋ: Ви истину говорите.

МАРКО: Јест, ал питај њу, да видиш како она мудрује! Него ништа, неће ми се ни она дуго овуда кострешити. Знаш ли зашто сам те звао?

БАТИЋ: Ја не знам.

МАРКО: Да буде весеље сад у недељу. Зашто би толико протезали?

БАТИЋ: Ви сте врло добри.

МАРКО: Шта, ја тебе знам за поштена и вредна момка, то ми је доста. У недељу, дакле!

БАТИЋ: Како је год ваша воља.

МАРКО: Тако, што пре, то боље. Треба ову помодарку забављати послом, док јој нису ти румани сасвим мозак обрнули. Батићу, сад све знаш; ако ти је итно, можеш ићи.

БАТИЋ (*пољуби га у руку*): Ја ћу се трудити да љубов тако доброг оца задржим. (*Јелици.*) Слуга понизан.

ЈЕЛИЦА: Збогом!

БАТИЋ (*одлази*).

МАРКО: Виш, Јелице, овај није из румана, ал је зато опет krásан дечко.

ЈЕЛИЦА: Ах, татице, кад би се удала у Бечу!

МАРКО: Опет она. А не мислиш ли ти колико треба имати новаца за Беч?

ЈЕЛИЦА: Ах, тамо живити три дана више вреди него овде три године!

МАРКО: Знам, само да има ко да шиље за трошак.

ЈЕЛИЦА: Ја ћу Батићу довече казати, па макар ми шта радили.

МАРКО: А ја теби кажем: гледај твоју кућу и економију, па кад стечеш, и твој муж буде исте памети као што си ти, онда можете ићи куд вам је драго.

4.

МИТА, ПРЕЂАШЊИ

МИТА: Барон Голић своју препоруку шиље и жели Господину Марку Вујућу, као најотмјенијем у овом месту лицу, своју визиту учинити.

ЈЕЛИЦА: Нама ће особито драго бити.

МАРКО: Барон Голић? Откуда је он?

МИТА: Он је из Волхиније; и сад прави лустрајзе.

МАРКО: Па шта ће он код нас?

МИТА: Он жели свој ауфвартунг учинити.

ЈЕЛИЦА: Нашу препоруку на господина барона, ми ћемо то за чест примити.

МИТА (*поклони се и отиде*).

МАРКО: Бога ти, Јелице, шта је то?

ЈЕЛИЦА: Визита, татице.

МАРКО: Па како човек може непознатом доћи у визиту?

ЈЕЛИЦА: Тако је обичај.

МАРКО: Он барон, а ја прост трговац, то ми се не свиди.

ЈЕЛИЦА: Да има овде графова или барона, он би ишао к њима. А овако тражи опет који је најотменији. Јесте ли чули како је бединтер казао?

МАРКО: Хм! Хм! Ја се радо не мешам с оним пред ким стојим гологлав.

ЈЕЛИЦА: Зато се и праве визите да се људи упознаду и да не стоје гологлави. Ви не знате како је то у Бечу страшно у моди!

МАРКО: девојко, ти ћеш мени с том модом донети какву беду у кућу. Ја се с баронима нисам ни досад мешао, па не желим ни одсад.

ЈЕЛИЦА: Кад смо примили визиту, сад не би било галант да му абсагујемо. *(Куцање на врати.)* Херајн!

5.

АЛЕКСА, ПРЕЂАШЊИ

АЛЕКСА *(поклони се)*: Ја молим за извиненије што сам се тако непознат усудио мојим присуствијем досађивати вам.

ЈЕЛИЦА: Чест од наше стране, господин барон! Ми за чест примамо визиту и од други, а таковог господина за особиту срећу.

МАРКО: Добри људи мени су у свако доба добро дошли.

АЛЕКСА: Слуга нижајши.

ЈЕЛИЦА *(показује на столицу)*: Ако смем молити.

АЛЕКСА: Љубим десницу! *(Седне.)* Ја увек желим на овом мом путовању са Србима наипаче благороднима упознати се, и данас се зјело радујем да сам то шчастије получио.

МАРКО: Богме, господине, да вам право кажем, ја нисам ни од какве благородне фамилије, и мој је сав немешаг што сам поштен човек.

АЛЕКСА: Та то и јест, господине, што нас почитанија достојним твори, наипаче...

МАРКО: Јест да су моју бабу звали „паче“, Но за то се ја нимало не стидим, нит су јој због каквог рђавог дјела тако издели име, него је то добила у детинству.

АЛЕКСА: Ви се варате, господине; ја сам казао наипаче, које толико значи као немечки *zumahl* или бесондерс.

ЈЕЛИЦА: Јест, *besonders, besonders*. О, љубезни татице, то вам је ауздрук.

АЛЕКСА: Наипаче убо значи *besonders*; слједователно ја о вама и о вашој дражајшој баби никаковога худаго мњенија имати нисам мого.

МАРКО: Бога вам, јесте ли ви Србин?

АЛЕКСА: Прави, и прозвишчем и племенем.

МАРКО: Хм! А ја би реко да нисте баш прави Србин.

АЛЕКСА: И закључавате?

МАРКО: Ја вас не закључавам, него само тако мислим да нисте прави Србин.

АЛЕКСА: Ал откуда ви то мислите?

МАРКО: Зашто вас не разумем; а ја сам јамачно Србин, јер је моја родбина из Пожаревца на ову страну прешла.

Алекса: Да ви прави Србин јесте, о том неће нико сумњати; но из тога не следује да ја Србин нисам; понеже сам ја вјежества приобрјео, вкус изобразио, чувства утончао.

МАРКО: Богме, господине, ја вас баш ништа не разумем.

Алекса: Негли зато, зане...

МАРКО: Зане, и шунегли! О њима није била реч.

Алекса: Ви шалу проводите.

МАРКО: Боже сачувај; него би рад знати каквим то језиком говорите.

Алекса: Ово је језик славено-сербски; то јест сербски, но по правилима углађен, којим су се највећи духови, као Стојковић, Видаковић, Вујић и прочи у књигама служили.

МАРКО: А, и ви сте од књига! То сте се рђаво на мене намерили, него ево моје Јелице, од ње нећете моћи утећи. Збогом! Разговарајте се док ја неки посао свршим. (Полази.)

АЛЕКСА: Слуга нижајши.

6.

АЛЕКСА и ЈЕЛИЦА

АЛЕКСА: Ваш су господин отац веселе нарави.

ЈЕЛИЦА: Као стар, молим; не мари вам он ни за какве красоте које се у Бечу могу видети.

АЛЕКСА: Ви сте били у Бечу?

ЈЕЛИЦА: Пет година.

АЛЕКСА: Прекрасно!

ЈЕЛИЦА: Тако ми се, знате, Беч допао, да сам се једва приволети могла кући доћи. Једва сам се додала српском језику, тако сам се на немечки била онгевеновала.

АЛЕКСА: То често бива.

ЈЕЛИЦА: Сад сам се јошт добро сербизирала, јер овде код нас слабо има прилике да човек говори немечки. Но зато опет најмилији ми је унтерхалтунг у читању.

АЛЕКСА: То се абије даје видети, понеже књига пред вама стоји.

ЈЕЛИЦА: О, молим вас, то вам је књига! Ја сам и стотинама читала; али овај либшафт, овај швермерај нисам нигди видила. Шкода што се не зна који је ферфасер; ја би га у мом тагебуху пренотирала.

АЛЕКСА: Дакле, ви и списатеља споразумјеније имате? То је заиста много од једне господичне; то показује разум и дивноје воспитаније.

ЈЕЛИЦА: Мени је вирклих најмилија забава кад могу мојим другарицама приповедати шта сам којегди читала. Тако сам код Гете, — о тај вам пише! Код њега сам један прекрасан ферс нашла:

Geh' den Weibern zart entgegen:

Du gewinnst sie auf mein Wort,

Doch wer rasch ist und verwegen,

Kommt vielleicht noch besser fort.

АЛЕКСА: Заиста, Гете изрјадно пише.

ЈЕЛИЦА: Сви га пофаљују да је модишрајбер.

АЛЕКСА (*смеши се*): Тај ме је учио играти.

ЈЕЛИЦА: Шта? Гете вас учио играти? Овај Гете?

АЛЕКСА: То је давно било, године тридесет и пете.

ЈЕЛИЦА: О, молим вас, он је тридесет друге умро.

АЛЕКСА: Старац, али његов син...

ЈЕЛИЦА: Он није списатељ.

АЛЕКСА: Јошт какви! Знам добро. Ове исте стихове он ми је у рукопису читао.

ЈЕЛИЦА (*преврће једну књигу*): Ова је књига тукована године хиљаду осам стотина и десете.

АЛЕКСА (*гледу*): Може бити. Но кад је своја дела втори пут издавао, он је сигурно и то узео. О, то је виспрана глава!

ЈЕЛИЦА: Читате л и ви радо књиге?

АЛЕКСА: Сад се само са славенским забављам. Немецки и француски сам у мом детињству читао.

ЈЕЛИЦА: Дакле, ви и француски знате? О тај сам језик ја желила учити. Мора да је врло леп.

АЛЕКСА: То само онај може чувствовати који га разуме.

ЈЕЛИЦА: Ви дакле морате бити особити гени.

АЛЕКСА (*поклони се*): Ово је за мене комплимент, господична; но ја искрено исповједам да је највише моје воспитаније к тому содјејствовало. Гди се на трошак не гледи, ту се лако може што и научити.

ЈЕЛИЦА: Апропо! кад сам се сетила: имам неколико речи које нисам могла разумети, и које сам у мом тагбуху забележила. Ви ћете ми, знам, најбоље протолковати моћи, ако нисам *zudringlich*.

АЛЕКСА: О, из драге воље.

ЈЕЛИЦА (*отиде у другу собу*).

АЛЕКСА: Не да ми враг мира! него оћу и француски да знам. Сад не би ништа друго требало него да ме увати, пак да ми дâ пут. — Али кураж, Алекса, алат чини занат!

ЈЕЛИЦА (*донесе једну лепо везану књижицу*): Ево овде, молим. Једва сам научила читати.

АЛЕКСА: Шта? Ви знате и читати?

ЈЕЛИЦА: Само не знам да л добро изговарам. Зато желим од вас чути.

АЛЕКСА: Изволте ви само, ја ћу вам потом изговор утончати.

ЈЕЛИЦА: Стидим се кад ме ко корегира.

АЛЕКСА: А зашто то? Да сам се ја стидио, не би ништа ни научио... Видите овде *beau*.

ЈЕЛИЦА: То је „бо“

АЛЕКСА: Изрјадно, само мало протегните гласом. Та... бле... аукс...

ЈЕЛИЦА: „Табао“.

АЛЕКСА: Тако, тако; само мало оштрије. Иначе ви врло добро изговарате.

ЈЕЛИЦА: Но, молим понизно: шта је то „табао“?

АЛЕКСА: Табло — табло долази од шпанског нарјечија таблес.

ЈЕЛИЦА: Дакле ви и шпански знате?

АЛЕКСА: Ја сам био шест месеци у Мадриду. То вам је варош! Шта је Беч, Париз и Лондон! Има шесет хиљада само цркви; сто тридесет и пет пијаца велики, осим мали, које се не могу ни избројати. На пијаци светог Спиридона стоји у ваздуху од самог дијаманта начињени хоризонт, то јест сунце, месец и звезде. Тамо се никада не пале увече фењери, као по другим варошима, него ово сунце од дијаманата осветљава цјелу варош.

ЈЕЛИЦА: Не може нико да украде?

АЛЕКСА: А, то се не краде. Ја сам хтео купити један камен за спомен, ал ми рекоше да се скидати не може, нити је ко у стању тамо попети се.

ЈЕЛИЦА: То је вирклих много.

АЛЕКСА: Ја кажем, господична: нема земље преко

Шпаније! Како ми отац умре, одма ћу се преселити у Мадрид.

Ту су вам моде, ту је манир, ту је воспитаније!

ЈЕЛИЦА: Ја сам слушала да су ти људи глупи и нерадени.

АЛЕКСА: Свашта се сад пише, свашта се може и говорити, али треба отићи тамо, па се увјерити. Нерадени могу бити ласно код великог богатства и толики машина. Шта ћете више: у гостилници зовомој *Код хинеског цара* сами се пилићи закољу, сами очупају, очисте, натакну се на ражањ, испеку се, и донесу гостима, пак и ту јошт сами се истранцирају, да се гости не труде.

ЈЕЛИЦА: Um Gotteswillen, господин барон, како то може бити?

АЛЕКСА: Кажем вам, машином. Такови машина има небројено число. И ја сам на једној радио, с којом смо путовали у Месец.

ЈЕЛИЦА: У Месец, господин барон?

АЛЕКСА: У Месец. И како смо се вратили, тако смо ту исту машину покварили.

ЈЕЛИЦА: Пак шта сте у Месецу видели?

АЛЕКСА: А шта се ту не може видети? Кад ми књига буде готова, имаћете доста читати.

ЈЕЛИЦА: Дакле, ви намеравае издати ваш рајзебешрајбунг?

АЛЕКСА: Засад у шест језика; а по времену видићу.

ЈЕЛИЦА: Тоје врло лепо... Како сте се унтерхалтовали у Месецу?

АЛЕКСА: Не може боље бити. Баш се онда догодио хофбал. Нас као стране пугте унутра; ја измеђ мога друштва нешто отмјенији био, добио сам чест отворити с тамошњом царицом бал.

ЈЕЛИЦА: Како игра?

АЛЕКСА: Као перо. Но опет месечњацима се допао мој штелунг, премда морам и то исповједити да сам сва могућна употребио, како би царици задовољство причинио; и, као што је јавно признала, била је пуно задовољна.

ЈЕЛИЦА: Је ли млада?

АЛЕКСА: Она је жена од своји двадесет и пет година, но иначе врло лепа, и добре нарави. Тја! Мислила је нешто, али није могло бити.

ЈЕЛИЦА: У чему?

АЛЕКСА: Питала ме најпре ко сам, откуда сам и какве фамилије, па кад се извјестила, упита ме дркћућим гласом: да ли би хтео њену руку примити. Ја одговорим накратко да моја воља није женити се.

ЈЕЛИЦА: Um Gotteswillen, господин барон, царица!

АЛЕКСА: Морате јошт знати да је њена земља врло мала, да јој приходи нису ни као моји. Und kurz und gut: ја сам предузео себи само девојку узети, а она је удовица.

ЈЕЛИЦА: То је лепо, но ја опет не би пропустила такву партију.

АЛЕКСА: Она је морала то соопштити и својим великашима; јер кад сам пошао, те почести што су ми чинили! Дивило се мало и велико; и сви су јавно говорили да, откад им је сам цар умро, такве параде није било. Било је и поклона, и много којешта, али, као што кажем: моја воља није била, премда је иначе жена у сваком смотренију изрјадна.

ЈЕЛИЦА: Господин барон, ја ову визиту нећу скоро заборавити.

АЛЕКСА: Чини вам се чрезвичајно? О, кад би хотјео приповједати шта ми се којешта на мом путешествију догодило, морала би визита три дана трајати.

ЈЕЛИЦА: Ах, да ми је могућно, не би вас пет дана отпустила.

АЛЕКСА: Вјерујем, то ми се често на путу догађало; ал тако ми и треба кад много знам.

ЈЕЛИЦА: Дакле, молим за „табло“.

АЛЕКСА: То је маленкост. Табло долази од шпанскога нарјечија „таблес“, које толико значи као „таблеаукс“. Таблес, дакле, ништа друго није него *таблеаукс*, сљедователно које смисл тако изражава као *табло*.

ЈЕЛИЦА: Peächtig!

АЛЕКСА: Мало је високо, знате, али другојачије не може се с оваквим рјечима.

ЈЕЛИЦА: А како би то српски казала? Ја добра Српкиња нисам.

АЛЕКСА: А! То се сербски и не може изразити, него славенски, и то овако отприлике: мздопреимчивост.

ЈЕЛИЦА: То је тешко.

АЛЕКСА: Зато се француски језик и зове изображени дијалект.

ЈЕЛИЦА: Рихтиг! Eine gebildete Sprache... О, како би ја радо тај језик учила!

АЛЕКСА: То је лако. Једног искусног шпрахмајстера!

ЈЕЛИЦА: Овде нема такови.

АЛЕКСА: Или добру граматику.

ЈЕЛИЦА: Ја сам слушала да је неки Мајдингер о том писао.

АЛЕКСА: Да, Мајдингер, Лафајет, Мирабо, Дон Кишот и многи други.

ЈЕЛИЦА: Ја сам читала Дон Кишота, но то је био роман.

АЛЕКСА: То је дон Кишот млађи; старији је писао граматику француску врло добро. Ако желите, ја вам могу послати из Беча.

ЈЕЛИЦА: Дакле, ви у Беч одлазите?

АЛЕКСА: Засад управо у Беч.

ЈЕЛИЦА: Ах, како вас бенајдигујем!

АЛЕКСА: Зашто? Изволте и ви намолити господина оца да вас води горе, пак можемо заједно путовати.

ЈЕЛИЦА: Ах, das würde mich überraschen; али једно ми стоји на путу. Навалио отац да ме уда преко воље.

АЛЕКСА: Преко воље?

ЈЕЛИЦА: Stellen Sie sich vor, трговац!

АЛЕКСА: Ако је иначе прилика добра.

ЈЕЛИЦА: Знате, мој отац не би толико ни трибулирао, него тује свашта. Моју су бабу његови одржали, удали и потпомогли, пак оће отац да им врати.

АЛЕКСА: То је благородно; премда таква жертва.

ЈЕЛИЦА: Ах, помислите само да сам осуђена у овом гњизду живити, која сам на Беч научена! Није ли то трауриг?

АЛЕКСА: Врјачески, обаче...

ЈЕЛИЦА: Идете ли ви послом у Беч?

АЛЕКСА: Чујем да је један пронашо неки особити начин правити интове; рад сам да и видим, ако ми се допадне; иначе је моје претпријатије посетити старог једног пријатеља, код кога сам се више мјесеци задржавао.

ЈЕЛИЦА: Како се звао тај господин?

АЛЕКСА: Шлегл.

ЈЕЛИЦА: Шлегл? дакле, ви сте код њега били?

АЛЕКСА: Без прекословија.

ЈЕЛИЦА: О, молим вас, ија сам била код њега на косту.

АЛЕКСА: То је један изрјадни господин.

ЈЕЛИЦА: О, фини господин.

АЛЕКСА: Наипаче његова супруга.

ЈЕЛИЦА: О, молим, он је удовац од од осам година.

АЛЕКСА: То је дакле други Шлегл; овај је ритер.

ЈЕЛИЦА: Јест, јест; но то му је кћи што економију води,... такођер удовица.

АЛЕКСА: Дакле кћи! Ја сам всјачески држао да му је супруга.

ЈЕЛИЦА: То је врло добра госпоја.

АЛЕКСА: Дивне лепоте.

ЈЕЛИЦА: А, лепа баш тако није, јер су је богиње поквариле.

АЛЕКСА: Да! То је једна шкода; иначе се у свему може нарећи једна изрјадна госпоја.

ЈЕЛИЦА: Ја би се усудила с једним писмом вас бешверовати за мој гујтар.

АЛЕКСА (*поклони се*): То ја за велико шчастије примам. Она ће се обрадовати кад писмо од своје воспитанице прими, наипаче из моје руке, који сам у њовој кући као у својој.

ЈЕЛИЦА: То ми је вирклих весма мило да сам се с вама упознала. Верујте ми, господин барон, врло ми се ретко овакове визите пригађају.

АЛЕКСА: Вјерујем; за вас је једна шкода што сте из Беча изишли. Ваш заиста њежни состав мора велики уштерб терпити. Шта је страна, шта је даљна земља? Училиште мудрости и искуства. У туђој земљи може човек видети што није никада видео.

ЈЕЛИЦА: Ви имате право. Шта сам ја у Бечу видила!

АЛЕКСА: А да одете јошт у Мадрид, да видите галије, да видите море, шта би онда рекли!

ЈЕЛИЦА: Мора сила воде бити?

АЛЕКСА: Всјачески. Баш кад сам ја тамо био, запали се случајно; те ватре, и тог пожара! То је за удивленије.

ЈЕЛИЦА: Um Gotteswillen, господин барон, је л могуће да вода гори?

АЛЕКСА: Зар ви о том нисте чули? Три месеца дана новине нису ништа друго писале него о томе. Но, наравно, на шпанском и француском језику.

ЈЕЛИЦА: Ах, француски језик, никад га нећу научити!

7.

МАРКО, ПРЕЂАШЊИ

МАРКО: Но, јесте ли претресли све ваше румане?

АЛЕКСА: Ваша господична кћи својим дивним разумом и пространим вјежештом тако су ме обвезали да се отњуд растати не могу.

МАРКО: Добро, кад ме у чему изменути може, да не жалим што сам на њу трошио.

АЛЕКСА: О, заиста, она није била у Бечу всује.

МАРКО: Нека псује,... знам да га неће више видети.

АЛЕКСА: Зашто, љубезни господине?

МАРКО: Знате, ми смо људи прости, пак нам није до шпацира.

АЛЕКСА: Али кад се фрајлица уда?

МАРКО: И зет ми није баш од моде.

АЛЕКСА (*гледу на Јелицу*): Сожалујем.

МАРКО: Прстен је прошо. Ако се будете до недеље задржавали, можете мојој Јелици у сватови бити.

АЛЕКСА: Радујем се. (*Јелици*.) Господична, ја и паки честитам!

ЈЕЛИЦА: O ich bitt' Sie, 's is' sehr gemein!

АЛЕКСА: Ништа, ако је добар.

МАРКО: О, господине, добар и честит младић. Сви су Батићи ваљани људи.

АЛЕКСА: Батићи? За Батића господична полази? Не знате ли ви да сте род?

МАРКО: То многи мисле, али нисмо.

АЛЕКСА: Јесте ли ви из Пожареваца?

МАРКО: Јесам; откуд ви то знате?

АЛЕКСА: Молим. Ваш се дед звао, ако се не варам, Милутин.

МАРКО: Митар.

АЛЕКСА: По обичају: тако обично тепамо деци, и ако је Јоан, зовемо га Јоцом, Јоцком, Јоциком и тако даље. Тако и Милутин, понеже га нема у календару, прозван буде Митром.

МАРКО: Ту имате право. Но како дођосмо до рода?

АЛЕКСА: Вашу блаженопочившу матер држао је стари Батић као сопствену кћер, воспитао је и удао.

МАРКО: Али откуд ви то све знате?

АЛЕКСА: Молим, молим. Мила ради звали су исту вашу дражајшују матер „Паче“, а све ово знате ли зашто? Јербо је Батићева сестра од тетке удата била за брата нашега деда. То је оно што сам хтео доказати да сте сирјеч род.

МАРКО: Па како да ја о том ништа не знам?

АЛЕКСА. Што не знате, можете се извјестити. Пожаревац није преко свјета, мало само труда, пак ћете точно извјестије имати.

МАРКО: Хм! Хм! Ако је то тако.

ЈЕЛИЦА: О, татице! Зар не видите? Пресни род!

МАРКО: Али како да је вама баш то тако познато?

АЛЕКСА: То су користи путешствија. Ниједно опстојатељство пренебрегнуто не остављам, које би од ползе или пагубе било. А како би, на пример, вас совјест гризла кад би брак дозволили између сродства.

МАРКО: Истина, сродство није баш тако близу; али ја немам нужде ни то чинити. Свет је велики, и Батић ће увек наћи прилику себи, особито што моја Јелица неће зато скочити у бунар. А, Јелице?

ЈЕЛИЦА: О, заиста не, љубезни татице.

МАРКО: Та, богме, теби да је какав из румана. Но ништа. А шта ћемо с прстеном?

ЈЕЛИЦА: Ја не знам, татице.

МАРКО: Морамо га натраг искати. Биће Батићу жао, али шта ћу му. Свет је широк — господин барон, учините ми љубов и позабавите се код моје Јелице, док се не вратим.

АЛЕКСА: Ја за особено шчастије примам.

8.

АЛЕКСА и ЈЕЛИЦА

АЛЕКСА: Господична, ја би желио да ми је ваш господин отац дозволио непрестано код вас пребивати.

ЈЕЛИЦА: О, молим, господин барон, а да л' би могла моја радост већа бити него с таквим господином унтерхалтовати се, који је тако учен и белезен. Ја се дивим вашем разуму.

АЛЕКСА: Како, што се сродства тиче? Мени је довољно ако сам вам услугу у чему учинио.

ЈЕЛИЦА: Право да вам кажем, ја се радујем што се тако размимоишао.

АЛЕКСА: О, молим, за вас и није ма гди обитавати. Ја се чудим да сте се могли рјешити овде пребивати.

ЈЕЛИЦА: Само ми је жао што ми је прстен код тога несуђеника, кога ентберовати не могу, јер ме је мати на смрти заклела да се без њега не венчавам. Знам да ће мој татица имати доста посла, јер су вам овде људи одвећ пебелхафт.

АЛЕКСА: О, молим, они и не могу љубов благородно чувствовати.

ЈЕЛИЦА: Натирлих. Овде што сам читала како је једна принцеса једног хелда љубила, то је била љубов.

АЛЕКСА: Врљачески! Но ту треба изображено сердце, које ће тако чувствовати; при том и женска персона мора бити особити качества, особити својства, и врлине духа и тјела, која ће моћи такову љубов у сердцу каквог младића возбудити. Ја с моје стране умствујем да би дражест вашег лица све проче љепоте помрачила.

ЈЕЛИЦА: Ви ме застиђујете.

АЛЕКСА: Мислите ли ви да је ово само празнословни комплимент? О, не тако, ангелскаја господична, увјерите се самим дјелом. Ја сам од благородног баронског покољенија, ја сам месечку краљицу презрео и одбацио, за које се потом живота лишила. И ко ће противу судбине? данас би срећним себе цјенио, кад би искусио да ме искрено љубите. Ви сте мене стрелом ујазвили, коју никакви балзам залечити не може; ви сте ме обајателном дражестију вашом тако опчинили, да не чувствујем ни шта сам ни гдје сам. (*Увати је за руку.*) Чујте, ангелска господична, глас вашег вјечитог роба: Ја вас смертно љубим!

ЈЕЛИЦА: Ах, Gott! Welche Entzückung!

АЛЕКСА (*клекне*): Љубим више него благородство моје, него сво благо сокровишча мојега.

ЈЕЛИЦА: Ах, боже, како је одговорила Амалија кад је Мор пред њом клечао?

АЛЕКСА: Није Мор оно осјећао што ја чувствујем, нит је могла Амалија тако љубов побудити као што сте ви мени.

ЈЕЛИЦА (*диже га*): Молим, господине, устајте!

АЛЕКСА: Не, овде допустите ми код ногу ваши умрети или рјешителни глас чути.

ЈЕЛИЦА: Ја сам сасвим gerührt: но, молим, устајте, може ми откуд отац доћи; а он је чудан човек.

АЛЕКСА: Слатка моја господична, ја вас крилом Амора заклињем: љубите ли ме искрено?

ЈЕЛИЦА: О, молим, Лидија је само ћутећи потврдила да Лаузуса љуби; тако исто и ја љубим.

АЛЕКСА (*ђупи горе и увати је за руку*): Ви мене љубите? О, бози, помозите ми да моја чувства изразим. (*Пољуби је у руку.*) Аморова стрела нека ме ујазви, нека ми сердце ишчупа и на поруганије всјех истинољубјашчих преда, ако заклетву порушим!

ЈЕЛИЦА: И ја то исто ћутећи бештетигујем.

АЛЕКСА: О, небо, о, судбино! Како су путови твоји недостижимим! Одбацио сам више од три стотине партија, дошо сам у ово мјесто, гди нисам мислио што друго наћи кромје одмора од путовања. И какав ангел указа ми се изненада! Како ме занесе, какву ми срећу донесе! Може ли бити већега шчастија него од таковога ангела љубљен бити?

ЈЕЛИЦА: Господин барон, ја се не стидим казати да сам готова и пред олтаром моју љубов потврдити; тако је и

Цораида казала свом љубимцу; но само то молим да се у Беч преселимо.

АЛЕКСА: Шта у Беч? Цјелу Европу морате обићи, да се сви диве вашој љепоти и преизрјадним дарованијама. Водићу вас најпоследње и у Месец, нека види краљица да је вредно било њену руку одбацити оваковог ангела ради.

ЈЕЛИЦА: Зар није умрла?

АЛЕКСА: Кад ви дођете, мора проживити да наново од муке умре.

ЈЕЛИЦА: Ја ћу мога татицу намолити да ме за вас дâ, као што је Цулима свога оца намолила. Само му немојте казивати да ћемо горе полазити, јер он за те ствари слабо мари, па нам неће допустити.

АЛЕКСА: О, докле само види изворе моји прихода, мислим да неће имати шта много примјечавати, но јошт ће му бити мило да његова кћи при тако великом богатству свет у удивленије поставља... Само ако иначе буде његова воља.

ЈЕЛИЦА: Ја нећу поћи за другог макар шта радили са мном; јер је обично у романима да љубовници најпре страдају, пак после да се узму; иначе готови су живот себи окончати.

АЛЕКСА: Ви весма благородно осјећате; и ја би волио десет пута умрети, него да вас се лишим. Но засада доста, ево ми бединтера.

9.

ПРЕЂАШЊИ, МИТА

МИТА: Господин барон, једно писмо на вас и вексла.

АЛЕКСА (*Јелици*): Ја ћу морати на једно магновеније препоручити се.

ЈЕЛИЦА: О, молим; изволте бити комотни, као у својој кући. (*Изиђе.*)

МИТА: Забога, шта радиш? Црко од глади!

АЛЕКСА: Ћути, Мито, добро ће бити; наговори само твој трбу да се јошт мало претрпи.

МИТА: Да, да се претрпи! Ласно је теби кад си се накрувао упрeko и уздуж.

АЛЕКСА: Нисам ни окусио, веруј ми, па опет трпим; трпи и ти мало.

МИТА: Како ћу кад сам малаксао, те једва стојим? Увуко сам се у кујну да што изварам, али кад ми почеше црева крчати, омлађи помисле да што друго радим, па ме истерају напоље.

АЛЕКСА: Ништа зато; само ти буди мало господар од трбува, пак ћемо срећни бити.

МИТА: А, врло срећни! Марија је овде.

АЛЕКСА: Шта, Марија? Одкуд њу ђаво овамо донесе?

МИТА: А знам ја.

АЛЕКСА: Еј, убио је бог, сад ће ми сав посао покварити. Видиш ли ову девојку; тако сам је речма довео, те се заљубила у мене као маче. Него, сад лажи, ако мислиш штогод.

МИТА: А шта ти ја знам, кад нас је већ видила.

АЛЕКСА: Да је враг носи, и њено познанство!

МИТА: Тако ти треба. Тражи човек љубов, а не гледа да смо сити и одевени!

АЛЕКСА: Пст! Промени фарбу.

10.

ЈЕЛИЦА (носи на служавнику вина и на тањиру пите),

ПРЕЂАШЊИ

МИТА: *(Ах, канда те је бог научио!)*

ЈЕЛИЦА: Једна ми је слушкиња у кујни, друга лежи, штумадла ми је побегла; зато морам сама служити; но ја то вирклих радо чиним.

АЛЕКСА: Ваш је труд пун ружична цвећа за мене.

ЈЕЛИЦА *(наточи вина у чашу)*: Ако смем служити...

АЛЕКСА: Љубим руку. Вина никада не пијем.

ЈЕЛИЦА: Ово је ауспрух.

АЛЕКСА: И за то нисам расположен.

МИТА (*на страни*): Верујем, кад нам пљушти утроба.

ЈЕЛИЦА: А оно венигстенс од овог.

АЛЕКСА: За не дати вам корпу, оћу. (*Узме парче пите.*)

МИТА: Дакле, господин барон?

АЛЕКСА: Кажи му да ћу абије доћи. На, подај му један дукат трингелта. (*Извади кесу с тантузима и пружи му један.*) Сад иди.

МИТА (*у поласку, за себе*): да те ђаво носи!

АЛЕКСА: Апропо! Јеси ли ти, море, што јео?

МИТА: Богме, ваше сијателство, ја нисам.

АЛЕКСА: А оно ево и теби један дукат, кад си ми такви глас донео.

МИТА: О, господин барон, бадава ми дајете. Овде ни вирцауза нема гди би човек поштено ручати могô.

АЛЕКСА: Тја, драги мој, сад ниси у Мадриду.

МИТА: О, тамо је живот! Кад ми ваше сијателство даду по један дукат, ја умам Талијанцима показати да сам младог барона Голића служитељ; а овде?

ЈЕЛИЦА: О, молим, нека иде доле код нас у кујну, може поштено ручати.

АЛЕКСА: А зашто? Нек се мало напати.

ЈЕЛИЦА: Зашто би се патио, кад може и без тога бити? Идите ви, мој драги, у кујну, пак ћете све тамо по вољи добити.

МИТА: Љубим руку милостивој господични!

АЛЕКСА: Потом немој заборавити што сам ти казао.

МИТА: Ја ћу све по заповести извршити. (*Поклони се и отиде.*)

АЛЕКСА: Добар младић. Он је мој бединтер, но ја га тако радо имам као да ми је од фамилије. С њим сам од веће части моје путешествије совершио.

ЈЕЛИЦА: То је вирклих најлепше кад човек честитог млађега има. Ја не могу никако да се намерим на добру слушкињу.

АЛЕКСА (*узимајући ните*): Господична, ово је тако пријатно...

ЈЕЛИЦА: Сама сам месила.

АЛЕКСА: Зато је тако слатко! Заиста, од пријатног мора увек нешто пријатно произићи. Ја, како сам љубитељ теста, то ћете ми морати сами, не сматрајући на две-три слушкиње, по једанпут на недељу месити.

ЈЕЛИЦА: Ах! Кад би то време скорије дошло!

АЛЕКСА (*пољуби је*): Доћи ће оно, ангелска господична; ја сам и са самим изјавленијем љубови ваше паче мјере срећан.

ЈЕЛИЦА: Многи љубовници по романима нису толико за свадбу марили; но ја ту другојачије осећам.

АЛЕКСА: Јер благородније осећате сладост љубови. Заиста, ви ћете украшавати башту живота мојега цвјетом бесконачног блаженства.

ЈЕЛИЦА: Ах! Gott!

11.

МАРКО, ПРЕЂАШЊИ

МАРКО: Господин барон, ја не могу довољно да вам благодарим што сте ми отворили очи.

АЛЕКСА: Како, господине?

МАРКО: Ништа, ништа; фала вам. Једна девојка јавила ми се.

АЛЕКСА: О, молим, немојте јој веровати.

МАРКО: Она ми се заклињала да је преварена.

АЛЕКСА: Немојте јој веровати.

МАРКО: Познајете ли ви њу?

АЛЕКСА: Нешто мало. Зато и примјечавам да јој не вјерујете.

МАРКО: Господин барон, то је лепо од вас да ви другога перете; али није нужно, и тако смо род.

АЛЕКСА: *(Еј тужан, та ово се не тиче мене)*. Господин Вујић, треба знати да се у ствари тек полак случава што се год приповеда.

МАРКО: Мени је доста; само ми је жао прстена.

ЈЕЛИЦА: А што, татице, зар не да?

АЛЕКСА: Ништа, ништа.

ЈЕЛИЦА: Ах, татице, ја ћу плакати.

АЛЕКСА: Ништа је то, не брините се.

МАРКО: Сваки своје зна.

12.

МИТА, ПРЕЂАШЊИ

МИТА: Господин барон, никако неће да ми вовјери векслу.

АЛЕКСА: Како то?

МИТА: Он каже да је рад с господином бароном говорити.

АЛЕКСА: А јеси ли му дао трингелт?

МИТА: Јесам, онај дукат.

АЛЕКСА: Пак шта ће више?

МИТА: Он каже да мора с вама говорити.

АЛЕКСА: Кад је тако, да идем. *(Марку.)* Ако ми дозволите, ја ћу тако слободан бити вас опет посетити.

МАРКО: О, господине, како посао свршите, заповедајте.

АЛЕКСА: Ја се зјело радујем. *(Јелици.)* Господична, ја имам чест препоручити се.

ЈЕЛИЦА: Dienerin!

МАРКО: Само, немојте нас заборавити.

АЛЕКСА: Ја сам на служби. *(Јелици, полако.)* Моје срце остаје код вас у залогу.

ЈЕЛИЦА: Ах, Gott! Како је мени!

АЛЕКСА: Слуга сам нижајши. *(Одлази.)*

МАРКО и ЈЕЛИЦА *(пратећи га, за њим).*

(Завјеса)

ДЈЕЈСТВО ВТОРО

1.

МАРКО ступи, мало затим ЈЕЛИЦА

М

АРКО: Хм! То ми је врло чудно! да свашта зна, да је тако учтив, паметан... чудо заиста! (*Јелици, која долази.*) Како ти се допада тај барон, Јелице?

ЈЕЛИЦА: Ах, татице, канда га је нека цауберин родила! Усред Беча нема њему равна!

МАРКО: Он ми се види мудра глава бити.

ЈЕЛИЦА: Ах, татице, тај вам зна кур правити! Тај зна приповедати: како је у Мадриду био, какво је тамо сунце, какви су у Месецу балови; тај вам зна много романа! А француски говори као да се у Паризу родио.

МАРКО: Бре, мани се Париза, већ како ти зна ово место, канда је одрастао код нас. Па онда, и ону девојку... Хм! Хм? Мени је зачудо.

ЈЕЛИЦА: Он је био у Бечу осам месеци; такви су сви по горњим местима; само што је он њи све претеко, јер је био и у Мадриду. Шта ми није приповедао! Можете ли веровати, љубезни татице, да море гори?

МАРКО: Како би море горело, кад је оно вода?

ЈЕЛИЦА: А, видите, у Мадриду, каже барон, да је сопственим очима гледао како је велика ватра била. О том су, каже, све француске и шпанске новине говориле.

МАРКО: Чудо велико. Кад би хтео код нас остати, волио би него богзна шта.

ЈЕЛИЦА: О, татице! Он ако и остане, неће из другог узрока него због мене.

МАРКО: Гледај ти ње! Моја ћерко, он је барон.

ЈЕЛИЦА: Знам ја јошт и како је Месечну краљицу одбацио; али зато сам га ја опчинила као цауберин у цауберпаласту.

МАРКО: Шта ти бунцаш о Месечној краљици? Каква Месечна краљица?

ЈЕЛИЦА: Зар ви не знате да је он у Месецу био?

МАРКО: Е, видео ћурку, пак хтео да јој пришије магарца.

ЈЕЛИЦА: Зацело, татице; има једна машина на којој се иде.

МАРКО: Но, комедије; и то да чујем!

ЈЕЛИЦА: Ту је барон отворио с царицом бал, која се после заљубила у њега, и отровала се што није хтео да је узме.

МАРКО: Па у Месецу зар има људи?

ЈЕЛИЦА: То сам и ја читала; само нисам знала да имају краљице. Барон жали њену судбину, али опет каже да би овде радије живио, и то због мене.

МАРКО: А милујеш ти њега?

ЈЕЛИЦА: О, татице, није могла Геновева већма љубити него ја њега!

МАРКО: Ето ти!

ЈЕЛИЦА: А како не би кад је лепши него Аполо, као што Коцебу пише; а видила сам сама кесу дуката у њега. При том име „милостива госпоја бароница“... О, татице, ви не можете ово емфиндовати. Да сте само један дан били у Бечу!

МАРКО: А милује ли он тебе?

ЈЕЛИЦА: Ја сам њега мојом лепотом тако опчинила као Сикхарда Геновева.

МАРКО: Врашка девојко, и с тим твојим књигама!

2.

МИТА, ПРЕЂАШЊИ

МИТА: Господин барон су овде своју шнупнтиклу заборавили.

ЈЕЛИЦА: Шнупнтиклу?!

МИТА: Што прости кажу „шнуфтихла“.

ЈЕЛИЦА: Чујете л', татице? Један бединтер само! (*Гледи свуда.*) Овде вирклих није.

МИТА: Ја не знам шта је то; више пута изгубимо шрајбпихл с новцима, па ме не шиље тражити; а сад за једну мараму; — мора да му је спомен од кога.

МАРКО: Но, бога вам, драги, ко је тај господин?

МИТА: А могу ли вам подробно описати? Да је од баронске фамилије, то знате; фамилија је врло стара и пуна заслуга. Јошт пре хиљаду година, кад су српски цареви владали, био је један сиромашно војник кога су подсмејателно *голим сином* називали. Догоди се једанпут битка с Турцима, наши изгубе и почну бежати. Сви би биле поватани, али Голи Син врати се натраг, улети међ Турке и самог великог везира убије. На то они дођу у замешатељство, а наши се охрабре и све до једног потуку. Сад цар дозове Голог Сина, пољуби га пред свом војском, даде му села и учини га бароном Голићем.

ЈЕЛИЦА: Ах, то је лепо!

МАРКО: Али шта је управо ваш господин?

МИТА: Он је пензионирати обрштер.

ЈЕЛИЦА: Обрштер? То ми није казивао.

МИТА: О том радо не приповеда, јер га увек једи. Догоди се упражњено место генерала, и мој се господин надао да ће он постати; али кад га други претерира, он се расрди, сазове тога на дуел и убије га; потом квитири и закључи приватно живити.

ЈЕЛИЦА: Ах!

МАРКО: Али тако млад, пак да дође до обрштера!

МИТА: Он је био лајтнант. Једанпут се догоди бал у царском двору, гди су многи позвати били, пак и мој господин. Царница га види и допадне јој се. „Леп младић“ — рекне неким околу себе... Једанпут, кад он прође покрај ње, рекне му она: „Но, господин обрштер, како вам се допада бал?“ — „Ваше величество“ — одговори мој господин — „ја нисам обрштер“. — „Е“ — рекне она — „реч своју не смем натраг да узмем.“ С отим дозове цара... У! Како му је неправдо било! Али није могао да одрече царици, и тако наједанпут постане господин барон обрштером.

МАРКО: Пак чим се сад занима?

МИТА: Чита, пише, путује, разговара се с ученим људма, истражује филозофију, и шта вам ту ја знам.

МАРКО: На тај начин мора да је врло богат.

МИТА: Спаилуке има бесчислено; но све то не би му толико доносило да није сродник са фирштом Демидовом. Вами је познато да има у Русији фиршт Демидов, који је најбогатији у целој Европи; овај има рођену сестру барона Голића за супругу.

Марко: Е, онда му је лако трошити. Али ја опет мислим да би лепше било кад би ваш господин какву службу примио.

Мита: И сад је остао у квартиру одговорити министру финансије, који је навалио да му преда управителство свију каса у монархији. И ја сам му говорио да прими тако важну службу, али он никако неће. Њему је најмилије кад може ићи од вароши до вароши, и кад се људи диве његовим способностима. Мадрид га неће никад заборавити.

Јелица: Јесте ли и ви били с њиме у Месецу?

Мита: Свуда сам га ја пратити морао, јер нико не познаје његову нарав тако као ја.

Марко: Пак шта сте видели у Месецу?

Мита: А шта се не даје ту видити: сокаци од сами кобасица начињени, зидови од леда, људи с једном ногом, велики од педаљ и по.

Јелица: Па како је господин барон био на балу и играо с царицом кад је тако мала?

Мита: Е, у царском двору знате да су сви великаши, пак није никакво чудо што је и царица била велика, или, као што сам чуо, од свију највећа; јер ми, бединтери, нисмо много пазили шта нам раде господа на балу, него смо се и сами унтерхалтовали, и баш добро. Изгубио сам један камен што сам одунуд украо; таквог камена нема овде на земљи. Но ја сам се задржао, а може ме господин тражити. Извините! *(Пође.)*

Јелица: Јошт једно: јесте ли се и ви догодили у Мадриду кад је горело море?

Мита: Нисам, које ми је врло жао, но кад сам после стигао, видео сам на брегу печене рибе у великом количеству; и то ме је могло увјерити какоје ватра жестока била.“

МАРКО: А шта је било с галијама?

МИТА: Пропале, наравна ствар. И наша једна, коју је господин купио да нас доведе и натраг одвезе, отишла је у дим. Имао је штете до једно по милиона талира.

МАРКО: По милиона талира!

МИТА: Ви знате шта једна галија коштује. При том друге потребе, баронове ствари, архива итд., пак ето ти по милиона, ако није и више што.

3.

АЛЕКСА, ПРЕЂАШЊИ

ЈЕЛИЦА: А, господин барон, процес на вас.

АЛЕКСА: Зашто, господична?

ЈЕЛИЦА: Ви ми нисте ни полак приповедали што се ваше фамилије тиче, и да није било вашег момка, не би ни знали готово ништа.

АЛЕКСА: А у чему то?

МИТА: Опростите, господин барон, ја сам у разговору приповедио и оно што ви нерадо спомињете; на пример, како сте постали обрштером, како сте једног генерала у дуелу убили; како вам је Демидов род и тако даље.

АЛЕКСА: Јесам ли ти казао да о таковима стварма никада не приповедаш.

МИТА: Господична су били љубопитни.

ЈЕЛИЦА: Опростите му, господин барон, ја сам крива.

АЛЕКСА: Вами за љубов нека му је опроштено; али више да не буде, разумеш ли?

МИТА: Неће, ваше сијателство.

АЛЕКСА: Но, ја губим време. (Марку.) Господине, ви сте желили ваш прстен натраг имати; ево ја вам га доносим, и желим да тако шчастљив успјех принесе као што се помислити може.

МАРКО: Забога, господине, како добисте овај прстен?

АЛЕКСА: Кад човек не жали мало трошка, може све постићи. Цјељ је мога путовања по могућству сила мојих добра чинити; а ја у цјелом мом животу нисам срећнијег часа имао него сада, причинивши вашој господични малоје задовољство, која је свјачески достојна усред Беча живити.

МАРКО: Господине, ја не знам шта ћу да мислим. Јелице, оди мало у другу собу.

ЈЕЛИЦА: Господин барон, entschuldigen Sie auf einen Augenblick!

АЛЕКСА: О, изволте без женирања.

ЈЕЛИЦА (*с оцем одлази*).

МИТА: Ког си врага радио, те ниси задржао прстен; бар би поштено неколико дана поживили.

АЛЕКСА: Ћути, дедаче, овако ће боље бити. Не видиш ли да су ово маме? Она се ћурка заљубила у књиге, а отац блеји у њу, и чуди се шта га је снашло.

МИТА: А како си га добио?

АЛЕКСА: Зар не знаш? Алат прави занат. Одем његовој кући, ту нађем једну бабу и заиштем прстен, да могу и ја такав начинити. Е, то она неће; али кад јој пружим пуну кесу тантуза у залогу, баба се промени у лицу и одма ми да. Чисто би волила да га никада не вратим.

МИТА: Пак сад шта мислиш?

АЛЕКСА: да изварам прстен од ови, пак да га дам Батићу.

МИТА: То ће рећи: гди си био, нигди; шта си радио, ништа.

АЛЕКСА: О, глупоумне! То није тако. Сад долази ред да добијем од ови новаца да намирим Марију, пак онда да просим ову ћурку.

МИТА: Охо!

АЛЕКСА: Богатства има доста; кад се венчамо, онда нека дува у прсте за кога је пошла. А зар би ово прва свадба била гди се није или младожења или девојка преварила? Ја ћу старцу толико лагати, докле најпосле не изгуби разум.

МИТА: А девојка?...

АЛЕКСА: Она га није ни имала.

МИТА: Ја најволим кратак рачун. Прстен у руци, сигурна ствар, а ово, оно...

АЛЕКСА: Тако мисле сви бединтери и служитељи; барони пак и отмјени људи морају имати и планове отмјене. Али, пст!

4.

МАРКО и ЈЕЛИЦА (*враћају се*)

МАРКО: Господин барон, ја вам имам једну велику тајну саопштити, само не знам оће ли се примити.

АЛЕКСА: Заповедајте слободно. Што је год у мојој власти, увјерени будите да вам нећу одрећи.

МАРКО: Не знам како вам се допада мој дом, но ја кажем да вас радије имам него да сте ми рођени син; и моја се Јелица у томе слаже. Ја би држао да сам најсрећнији човек кад би таквог зета добио. И ако је истина да вам се моја кћи допада, ја вам је драговољно дајем за супругу.

МИТА: (Ах!)

АЛЕКСА: Господине, ја вам на вашем усердију и виспреној о мени благонаклоности тепљејше благодарим. Не тајим да вашу кћер љубим, а и тко не би таковаго ангела љубио; но најпрежде морам мојему родитељу јавити и од њега дозволеније просити.

МАРКО: То је у свом реду.

АЛЕКСА: И будући да се мој отац засада наводи у Америци, то вам пређе шест мјесеци не могу никако одговора дати.

МИТА: Ја мислим, господин барон...

АЛЕКСА: Не, не; отац мора да пресуди; и ако његова не буде воља, све је вује.

ЈЕЛИЦА: О, господин барон, зар се тако чува љубов коју сте ми отоич ерклеровали? Не знате ли ви да је Карл Мор љубио Амалију и преко воље очине? Сад видим да ваша заклетва није тако тврда као други хелдова.

АЛЕКСА: Слатка моја господична, немојте ви о мени тако умствовати. Ја вас љубим искрењејше, али шта помаже љубов, ако ми отац не би дозволио? Онда би ме лишио свију добара и имјенија.

ЈЕЛИЦА: Чиста љубов може и у пустињи и с колибом задовољна бити.

МАРКО: Ти си дете, не умеш о том да судиш. Но ја ћу вам, господин барон, друго што казати. Нисам, истина, пребогат, али опет толико, фала богу, имам да можете по вашем карактеру лепо живити. Ја никога више немам, осим ње једне, и зато је све што видите божије па њено.

МИТА: Господин барон, ја вам с моје стране честитам и молим да с господичном у брак ступите, не толико новаца ради, колико наипаче гледајући на отмену лепоту, штелунг и воспитаније; а ваш господин отац вама ће допустити, јер он зна да ви погрјешити не можете.

АЛЕКСА: О, Димитрије, ти знаш тко је он!

МИТА: Ја знам, опростите: вами је досадно што вексла није стигла. Но господин ће (на Марка) све учинити.

МАРКО: Све, из драге воље.

ЈЕЛИЦА: И јошт сте ungerührt? Ах, сам Сије није могао такав бити кад је писао Родина.

АЛЕКСА: Не, не могу даље противостати. Слатка господична, ваша њежност, ваша дражест побједила је сваку сумњу у мени. (Марку) Господине, ви сте мој втори отац!

МИТА: Право! Но, жртва је велика, али и заслужује.

АЛЕКСА: Је ли да је велика жртва? Но опет се надам да ћу задовољства наћи.

МАРКО (пољуби га у чело): Сине мој, господине, бог нека вас благослови, а ја ћу вам све чинити.

МИТА (за себе): То је леп роман, само да не изиђе каква комедија... Ваше сијателство, имате ли што заповедити?

АЛЕКСА: да, апропо! (Нешто му шапне на уво.) добро позорствуј!

МИТА: Нимало се не старајте. (Оде.)

МАРКО: дакле, Јелице, не оклевај, већ гледај те справљај дарове. Прстен мора јошт довечер бити.

ЈЕЛИЦА: Ја се вашој вољи радо покопавам... Господин барон...

АЛЕКСА: Не барон, сунце моје, него „ти“, ја сам твој супруг.

ЈЕЛИЦА: То је цела истина. Но ја сам у Бечу слушала гди многе даме зову своје мужеве „ви“. Нисам распитала да л' је то баш у моди.

АЛЕКСА: То је љубов лицемјерна; него у Мадриду што сам видио да жена свога мужа увек пољубити мора, кад седају ручати или вечерати, то је леп обичај. Тако ћу и ја слободу узети у присуствију татице. (Пољуби је.) Сад иди, и гледај што имаш.

ЈЕЛИЦА (одлази).

МАРКО: Господин барон, ја видим да ви моју кћер радо имате, и то ми је особито мило.

АЛЕКСА: Не мислите, господине, да ја њу из каквога интереса узимам. Боже сохрани! Него из праве, чисте љубови.

МАРКО: Право имате. Тако и свето евангелије говори.

АЛЕКСА: Врјачески. Обаче ја мислим да би нужно било продужити свадбу докле ми новци не присну; ја се бо у овим хаљинама и у оваковој оправи отњуд венчати не могу.

МАРКО: Ако је то, то ми не морамо нимало оклевати, ја ћу вам дати новаца колико вам год треба; и тако је све ваше. Причекајте мало. (*Изиђе.*)

АЛЕКСА (*сам*): Па да није добар занат лагање! дошао сам да зајазим трбу пак оћу да се окућим. На моју душу, морам искати допуштење да отворим школу од лагала. Мој лепи трбуве, нећеш ти мени више музике правити!

МАРКО (*врати се*): Ево овде имате две хиљаде форинти. Ако вам устреба јошт, само ми јавите.

АЛЕКСА: Ја ћу имати чест вама вратити.

МАРКО: Нашто? Све је ваше. Ево и Јеличиног прстена, можете га носити. Ово је соба ваша, у њој будите као у својој.

АЛЕКСА: (*Но сад је време*). Господин Вујић, ја вам тепљејше на вашој љубови благодарим. Сада прво и прво што ми радити надлежи, јест чоу по постојанију тражити.

МАРКО: Ја ћу дати да се донесе.

АЛЕКСА: А нашто? Ја ћу сам ићи; и тако ми је глава од ове напрасне промјене забуњена.

МАРКО: Како год ви знате.

АЛЕКСА: Дакле, ја имам чест мај комплимент учинити. (*Пође, но удари на Јелицу.*)

5.

ЈЕЛИЦА, мало затим МАРИЈА, ПРЕЂАШЊИ

ЈЕЛИЦА: Господин барон, једна девојка пита за Алексу Никића.

АЛЕКСА: Пак шта се то мене тиче?

ЈЕЛИЦА: Каже да сте ви.

АЛЕКСА: То је лепо. Ако јој је што дужан, добро се и досетила.

ЈЕЛИЦА (*отвори врата*): Ја сам вам казала да ово није тај господин. Ово је барон Голић.

МАРИЈА (*уђе у собу*): Пустите ме само да се с њиме разговорим... Алекса!

АЛЕКСА (*тронут, на страни*): Баш те сад ђаво нанесе!

МАРИЈА: Тако треба? То је лепо? Изварати од сироте девојке хиљаду форинти, прстеновати се, пак онда побећи? Свирјепи, на крај света иди, свуда ћу те сљедовати!

АЛЕКСА: (*охрабривши се, Марку*): Тко је ова персона?

МАРИЈА: О, сад ме не познајеш; а док ми ниси изварао новце, донде си ме добро познавао; обећавао си ми златна брда, па кад си ме прстеновао и на глас изнео, сад ме не познајеш.

АЛЕКСА: Или сам ја пијан, или је ово њеко чародјејство! Ја не знам шта ова дјевица хоће.

МАРИЈА: Преневешћуј се, варалицо светска!

АЛЕКСА: Ја нисам ни најменше расположен лудим персонама отвјете давати. (*Марку.*) Препоручујем се.

ЈЕЛИЦА (*увати га за руку*): Um Gotteswillen, господин барон, немојте оставити да вам се чест гази!

АЛЕКСА: Тко ће свету уста запушити?

МАРКО: Ово је девојче јошт једанпут код мене било. Драга моја, ово није онај младић кога ви тражите; онај се зове Батић.

МАРИЈА: О, господару, добро ја познајем његово лице.

ЈЕЛИЦА: Ово је барон Голић, мој будушти супруг.

МАРИЈА: Барон Голић, ваш супруг! Дакле и ваш супруг? Мени је однео хиљаду форинти, а шта ће вама однети? Ах, јадне девојке, како не знамо коме се у руке предајемо! Ко би мого помислити да овакав човек лаже?

АЛЕКСА: Јесте ли ви чули, немојте ви у присуствију моме тако што говорити; јер, разумете ли, ја вас тако дам затворити!

МАРИЈА: Затворити? Јошт је то остало што ми учинити можеш. Алекса, Алекса, свега си ме раставио; сад ме можеш и чести лишити.

6.

МИТА, ПРЕЂАШЊИ

МИТА (за себе): Ког врага, нашла га је.

МАРИЈА: Ево, и овај је с њим заједно око мене облетао; сад ме неће ни он познати.

МИТА: Ја? Господин барон, тко је ова персона?

АЛЕКСА: Остави је, молим те, девојка сишла с ума, пак говори и сама не зна шта.

МАРИЈА: Није ли ово Мита, који ми је сваки дан говорио како је Алекса добар младић, и како ћу с њиме срећна бити?

МИТА: А, сад знам. Ова дјевица умствује да би добро било постати супругом барона Голића. Хм! Густ није рђав, и господин барон научени су на овакова појавленија. Знате ли, господин барон, ону девојку у Америци? На силу оће да је с бароном Голићем венчана, и плаче што неће да је призна за супругу. План је заиста леп, и не замерите ми, ваше сијателство, сад ћу и ја почети тражити баронесе; може бити да ће се наћи каква која ће ми веровати, као ви овој персони.

АЛЕКСА: Ха, ха, ха! Ти добро говориш, Димитрије.

МАРИЈА: О, зољо, кад се јошт смејати можеш! Тешко, тешко мени, али тешко и овој доброј девојки, у какве је руке пала!

МИТА: А, ово је много! Господин барон, можете ли то отрпити?

АЛЕКСА: От безумних мора се свашта терпити.

МАРКО: Ђерко, ти срамотиш мога зета.

МАРИЈА: Лажу који се издаје за барона.

ЈЕЛИЦА: Das ist zu viel!

МАРКО: Узми се ти на ум!

МИТА: Знаш ли ти, безобразницо, ком тако говориш?

МАРИЈА: Лажи и паралажи.

АЛЕКСА: Шта је толико трпите? Напоље с њом!

МИТА (*шчена је за руку*): Напоље!

МАРКО: Станте малко, станте; ето и Батића.

АЛЕКСА (*на страни*): Тај ми јошт треба!

7.

БАТИЋ, ПРЕЂАШЊИ

МАРКО: Баш си у добро време дошо.

БАТИЋ: Господин Вујућ, не знам како ћу да вам у очи погледим. Моја безумна, тако да јој кажем, мати полакомила се на речи једног ниткова, и дала прстен Јеличин, мислећи да добија дукате у залогу за њега. Но како ми је било кад сам кући дошо и ове тантузе нашао. (*Проспе њ по асталу.*)

МАРКО: Шта?

МИТА (*тајно Алекси*): Ето ти твоја шпекулација!

БАТИЋ: Свуда сам лопова тражио, и јошт га једнако моје слуге траже, но бадава. А није ми толико ни за цену, као за то што је спомен Јеличин од покојне матере. Међутим, уверени будите да ћу ја такав исти начинити дати, ма пошто био, кад се таква несрећа догодила.

МАРКО: Ја не знам шта ти говориш, Батићу. Прстен је код мене.

БАТИЋ: Код вас?...

АЛЕКСА: Да, ту је прстен.

БАТИЋ: Но, фала богу, фала богу! Како ме је ожалостио!... Ништа, само кад је код вас. Али како га добисте, за име божије?

МАРКО: То ће ти најбоље казати господин барон. (*Показује руком на Алексу.*)

БАТИЋ: Господин барон? Зар барони варају старе жене тантузима?

АЛЕКСА: Опростите, ја сам јој дао дукате, који по Шпанији и Америци оде.

БАТИЋ: Само, код нас немају цене. Гледајте, господин Вујић, гледајте, је ли ово злато?

МАРКО (*гледи, па врти главом*): Шта ћеш кад смо и тако род.

БАТИЋ: Ја овог ниткова морам вући у полицију, који старе жене вара. (*Ухвати Алексу за прси.*)

МАРКО: Хо, хо, хо!

ЈЕЛИЦА: Хülфе! Rettung!

МИТА: Барона за прси!

БАТИЋ: Овај је барон? Овај је барон?

МАРКО: Шта чиниш ти, Батићу? (*Растави њ.*)

АЛЕКСА: Господична, ово је созакљатије против мене; они су се договорили.

БАТИЋ: Шта договорили? Овамо у полицију! (*Повуче га.*)

ЈЕЛИЦА: Не дајте, татице, отеше ми барона!

АЛЕКСА: Сапрмент, у име моје привилегије протестирам!

МАРКО: Јес' чуо, Батићу, ја теби лепо кажем да ми не дираш у зета, ил' ћу ти одма показати врата.

БАТИЋ (*пусти га, зачуђено*): Ваш зет?

АЛЕКСА: На сваки начин, па макар ви јошт толико художества употребљавали.

МИТА: Господин Вујић и господична, ја ћу вама протолковати ову парницу. Господин Батић, чувши да господична добија такву партију, а њега оставља, наравно морао се огорчити, и с овом девицом договорити да га од ње отргне.

АЛЕКСА: Беспрекословно!

МАРИЈА: Ја кажем да он није барон.

ЈЕЛИЦА: Ви држите уста!... Кад сте ме већ рајцовали. Из очију му вири баронство. Моја драга, нећете постићи оно што сте наумили; на мене је једну пала та срећа да будем госпоја од Голић.

МАРИЈА: Ја вам честитам такву срећу; него се бојим да Голић не оголи и вас као мене.

ЈЕЛИЦА: Немојте се бесорговати!

МИТА: Моје би мњеније било да господин Батић узме ову девицу. Прилика може добра бити, а господин барон чиниће своје.

АЛЕКСА: Како ми вексла из Америке стигне, нећу пропустити младенцима сјајни презент учинити.

МАРИЈА: О, лазљивицо! Вратио си ми и оно што си ми изварао, тек ниси презенте давао!

МАРКО: Драги мој Батићу, не што сам бољу прилику нашо, или што сам какво неваљалство за тебе чуо, него случајно пронашло се да смо род, и зато ти Јелицу не могу дати.

БАТИЋ: Ми род?

МАРКО: Присни род; ево питај господин барона.

БАТИЋ: Барона; дакле и то је барон учинио? Ми нисмо знали да смо род, него он да нас научи!... Господар Марко, ја Јелици желим сваку срећу; нити ћу се срдити ако она за другога пође. Само ми допустите да нам овај господин своје баронство осведочи.

МАРКО: Нипошто! Ја теби лепо кажем да идеш из ове куће, ако мислиш да останемо добри пријатељи.

БАТИЋ: Нек нам барем пасош покаже; од тога се ниједан поштен не задржава.

АЛЕКСА: Шта, пасош? Како ви смете мене срамотити и пасош искати? Кад су барони носили пасош са собом? Нису ли они свуда фрај?

ЈЕЛИЦА: Тако је, тако је; то сви у Бечу знаду.

МИТА: Кромје тога, господин барон путује инкогнито.

ЈЕЛИЦА: Ах, и принцеви путују инкогнито!

АЛЕКСА: Зато да свршимо ове детинске ствари: Ова персона (за Марију) увредила ме је, истина, но ја јој опраштам и желим да унапредак више предосторожности има; ја пак с моје стране гледаћу, кад јој се срећа појави, да јој не одречем благодјејаније по достојинству мојему, то јест хиљаду форината које тражи, даћу јој великодушно. Што се пак господара Батића тиче, њему на сваки начин мора бити жао; али кад помисли да је господична у Бечу воспитана, то ће се лако моћи склонити да другу себи партију тражи. Све што буде у нашем могућству, нећемо му одрећи, као пријатељи његове куће.

МАРКО: А, Батић остаје моје дете.

БАТИЋ (Алекси): И тако смо готови?

АЛЕКСА: Совершенно.

БАТИЋ: То ми је мило. Само ћу ја полицији јавити да претресе мало тога барона, и нас извести за кога Јелица полази.

АЛЕКСА: Драговољно, драговољно; ја се надам најбољој сатисфакцији. *(Извади марамицу и почне се брисати, но у исти ма испадне му писмо.)*

БАТИЋ: Ха, ево пасоша! *(Зграби писмо.)*

АЛЕКСА: Сапрмент, то су тајне корешпонденције из Америке; не усудите се читати!

БАТИЋ: Ништа, ништа, да видимо само титулу.

АЛЕКСА *(Мити лагано)*: Сад смо обрали бостан!

МИТА: Кад си магарац био...

БАТИЋ *(чита)*: „Љубезни Алекса“ ... Аха, ту смо!

МАРИЈА: То је његово право име.

АЛЕКСА *(оће да му узме писмо)*: Ви знате каква је казна за онога који туђа писма отвара и чита.

БАТИЋ: Ништа, ништа, ми смо сад и тако род. Особито нећете пред невестом својом имати никакве тајне. *(Чита даље.)* „Знај да Марија као утучена иде. Не убијај срећу тој девојки, него сврши, кад си јој обећао. А што се твога имена тиче, морам се смејати; голић си и по себи, шта ће ти још титула на то? Твој искрени Пабић.“ Но, господин барон Голић?

МАРИЈА: Ви видите да је то писмо мене ради писано. Пабић је мој комшија, и човек поштен, коме је врло неправда што је овај са мном учинио.

ЈЕЛИЦА: Gott! Господин барон!

БАТИЋ: Леп барон!

МАРКО *(пљесне се по челу)*: О, луде моје главе! У какве сам руке хтео себе и своје добро предати!

МАРИЈА: Господична, сад сте довољно извештени.

БАТИЋ: Сад ће господин барон моћи ваљда у полицију. *(Шчена га.)*

МАРКО: Станте! Прстен најпре и новце, забога!

БАТИЋ: Тако?

АЛЕКСА: Ово је на мене потвореније, и ја нећу оставити, макар девет села потрошио! Но зато ништа; ево прстена. Господична, ја вам га с оним усердијем враћам, с којим сам га и примио, желећи да вам задовољство у објатију брака принесе.

ЈЕЛИЦА: Gott, како је мени!

МАРКО: То су твоји румани и барони! Нисам ли ти сто пута казивао да се оставиш ти будалаштина? Шта би било да се није случајно овако догодило? Фала ти, поштени Батићу, ти си заслужио да мој зет будеш. А ви, господо, барони, шта ли сте, уклоните се од нас сместа, јер смо ми људи прости, не умемо да вас чествујемо, па вас можемо по нашој простоти и у гвожђе оковати. Теби пак, ћерко (*Марију*), ево полутина од оне суме коју ми је тај твој барон однети хтео. И ти си ми доста помогла. Иди и тражи себи срећу.

МАРИЈА: Ах, ја немам другоме него који ме је изнео на глас... Алекса!

АЛЕКСА: Да те ђаво носи! (*Напрасно изиђе.*)

МАРИЈА: Ах, ја опет морам за њим! (*Одлази.*)

МИТА: А ја? Толика мука само за један ручак, и то је магарећи посао! (*Отиде.*)

ЈЕЛИЦА (*покрије лице рукама*): Ах, Gott, шта се од мога романа учини!

МАРКО: Јес' чула, девојко, ја сам теби сто реди казао да ћеш ти мени главе доћи с тим твојим руманма. Више да те нисам видео с тим књигама, разумеш ли?

ЈЕЛИЦА: О, татице, а како ћу се унтерхалтовати?

МАРКО: Унтерандлуј се ти преслицом, шавом и другим, паметним књигама, а не беспослицама и дангубицом.

ЈЕЛИЦА: О, татице, ви не знате какву нам хасну романи дају.

МАРКО: Какву хасну! Да се чепиш као лутка; кад говориш, да се и сама не разумеш; да држиш којекакве протеранице за бароне, то учиш из твоји красни румана. Ја ти последњи пут кажем: да те нисам више видео с њима! Гребене, црн вам образ, и перајицу, а не којекакве мозга баукове!

ЈЕЛИЦА: О, татице, да вас чује Чоке и други романеншрајбери, дигли би процес на вас.

МАРКО: Шта, процес? И процес да терам кроз тебе? А, нећеш ти мени ту много мудровати. *(Увати је за руку и доведе до Башића.)* Сад тако да ми обречеш да нећеш никада више те књиге читати.

ЈЕЛИЦА: О, татице?

МАРКО: Тако, велим; јер ти знаш тко сам ја кад се расрдим.

ЈЕЛИЦА: Али, забога, татице, ја не знам, какво је ваше срце!

МАРКО: Јошт говориш?

ЈЕЛИЦА: Ах, боже! — слатки татице, чекајте бар мало да се самлујем!

МАРКО: Не знам ја за сламовање, него ја заповедам.

ЈЕЛИЦА *(жалостиво)*: Кад није другојачије, ја вам морам обрећи.

МАРКО: Тако! Сад јошт једно: да никада на бароне не мислиш.

ЈЕЛИЦА: Ах!

МАРКО: Е, сад можеш бити Батићева супруга и добра газдарица.

(Завјеса)

